

Sygn. akt I C 46/16

Dnia 20 czerwca 2016 r.

Sąd Rejonowy w Nowym Sączu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Katarzyna Romańczyk

Protokolant: sekr. sąd. Urszula Bodziony - Mróz

po rozpoznaniu w dniu 20 czerwca 2016 roku w N.

na rozprawie sprawy z powództwa A. L.

przeciwko C. Towarzystwo (...) S.A. V. (...)

w W.

o zapłatę

I. zasądza od strony pozwanej C. Towarzystwo (...) S.A. V. (...) w W. na rzecz powoda A. L. kwotę 3.500 zł (trzy tysiące pięćset złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 maja 2015 roku do dnia zapłaty,

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 717 zł (siedemset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Z:

1) (...)

2) (...)

Dnia (...)

Sędzia:

Sygn. akt I C 46/16

UZASADNIENIE

Powód A. L. wniósł o zasądzenie od pozwanej C. Towarzystwa (...) S.A. V. (...) w W. kwoty 3.500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 maja 2015r. do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania.

W uzasadnieniu podał, że w dniu 12 stycznia 2009r. strony zawarły umowę indywidualnego ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym SuperFundusz. Agent ubezpieczeniowy ustnie przedstawił powodowi warunki umowy zachęcając do zakupu produktów pozwanego jako bardzo opłacalnych. Powodowi nie zostały przedstawione informacje o opłatach, które miałyby być pobierane w konsekwencji rozwiązania umowy lub jej wypowiedzenia. Powodowi nie została też przekazana informacja o braku możliwości wypłacenia zgromadzonych środków w dowolnym momencie, bez konieczności ponoszenia dodatkowych opłat. Zawarta przez strony umowa została rozwiązana z dniem 31 maja 2010r. wskutek złożenia przez powoda rezygnacji. Z umowy potwierdzonej polisą pozwany bezpodstawnie zatrzymał kwotę 3.500 zł. Zdaniem powoda stosowana przez pozwanego opłata likwidacyjna jest wygórowana a przez to niezgodna z przepisami prawa, w szczególności art. 385 § 1 kc w zw. z art. 385.3 pkt 12, 16 i 17 kc. Te wzorce stanowią klauzule niedozwolone. Opłaty pobierane przez pozwanego mogą co najwyżej pokrywać wydatki związane z zawarciem umowy a nie jej rozwiązaniem.

Pozwana C. Towarzystwo (...) S.A. V. (...) w W. w sprzeciwie od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wniosła o oddalenie powództwa.

Podniosła zarzut przedawnienia roszczenia. Zarzuciła też, że opłata pobierana w trybie § 22 ust. 2 OWU pełni rolę kompensacyjną, nie stanowi sankcji za rezygnację z dalszego ubezpieczenia, zawsze pozostaje w związku z realnie poniesionymi przez Towarzystwo wydatkami. Podstawa pobierania opłaty znajduje się nie tylko w OWU, które zostały powodowi we właściwym czasie dostarczone ale również w samej ustawie o działalności ubezpieczeniowej. Zgodnie z art. 18 ustawy Towarzystwo musi ustalić wysokość składek ubezpieczeniowych po dokonaniu oceny ryzyka ubezpieczeniowego, składka ta powinna co najmniej zapewnić wykonanie wszystkich zobowiązań z umów ubezpieczenia i pokrycie kosztów działalności zakładu ubezpieczeń. Tak była ustalona składka w przypadku powoda. Opłata ta nie jest wygórowana lecz zależna od realnych kosztów, nie obciąża konsumenta w sposób znaczny a tym samym nie narusza rażąco jego interesów. Powód miał możliwość zapoznania się z treścią OWU. Obowiązki i prawa powoda zostały określone w sposób precyzyjny i jasny. Powód został rzetelnie poinformowany o warunkach zawieranej umowy. Na podstawie zapisów OWU znał nie tylko zasady obliczania ale i wysokość opłaty zmiennej pobieranej w przypadku całkowitego wykupu jednostek zgromadzonych na rachunku. Zapisy § 22 OWU nie zawierają daleko idącej sprzeczności z przepisami prawa zwłaszcza z art. 385.1. § 1 kc.

Zdaniem pozwanego świadczenie wykupu oraz pozostałe postanowienia regulujące jego istotę jako postanowienie umowy określające główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385.1 § 1 kc nie może być przedmiotem incydentalnej kontroli wzorca umowy dokonywanej przez sąd. Całkowicie akceptowanym jest przenoszenie na klientów określonych wydatków ponoszonych przykładowo na działalność dystrybucyjną czy też stanowiących zysk ubezpieczyciela. Koszty w produktach ubezpieczeniowych z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym są ponoszone przez klienta bo są to typowe koszty inwestycyjne. Ubezpieczyciel ponosi bardzo wysokie koszty początkowe rozkładające się w czasie na pierwsze lata obowiązywania umowy ubezpieczenia. Umowa na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym SuperFundusz charakteryzuje się niską stopą wykupu lecz gwarantuje wyższą stopę alokacji składek do ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego. Pozwany kredytuje własnymi środkami dokonywane przez klienta i na jego rzecz inwestycje środków finansowych. Tytułem wynagrodzenia za doprowadzenie do zawarcia umowy wypłacił łącznie agentowi prowizję w wysokości 3.395,40 zł.

Pozwany zarzucił też, że powód nie udowodnił by pozwany niedoinformował go o warunkach umowy, prowadził działania dezorientujące lub wykorzystywał jego ewentualną niewiedzę. Powód domagając się ustalenia, że przepisy umowy naruszają dobre obyczaje powinien był wskazać jakie to dobre obyczaje zostały rzekomo naruszone oraz jakie to rzekome korzyści pozwany uzyskał kosztem powoda. Pozwany zaznaczył też, że sprzeczne z dobrymi obyczajami jest wikłanie kontrahentów w stosunki obligacyjne, rozwiązywanie ich w drodze jednostronnego oświadczenia bez żadnych konsekwencji z tej tylko przyczyny, że rezygnujący z realizacji umowy jest konsumentem.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Na podstawie wniosku złożonego przez powoda A. L. w dniu 12 stycznia 2009r. (na formularzu przygotowanym przez pozwanego) strony zawarły umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym SuperFundusz potwierdzoną polisą nr (...). Składka roczna wyniosła 3.000 zł, sumę ubezpieczenia ustalono na kwotę 5000 zł. Powód podpisał wniosek o zawarcie umowy potwierdzając również zawarty w formularzu wpis, iż otrzymał i zapoznał się z Ogólnymi warunkami indywidualnego ubezpieczenia na życie oraz ogólnymi warunkami ubezpieczeń dodatkowych.

(dowód: wniosek o zawarcie umowy, k. 55, polisa, k.56)

Ogólne warunki ubezpieczenia w § 22 przewidywały, że Towarzystwo pobiera z kwoty wypłacanego całkowitego wykupu lub częściowego wykupu opłatę stałą w wysokości określonej kwotowo w Załączniku nr I, Tabela opłat, pkt 6. Opłata ta może podlegać indeksacji według zasad określonych w § 19 ust.9. Niezależnie od opłaty stałej wymienionej powyżej, w przypadku dokonywania całkowitego wykupu Towarzystwo pobiera opłatę zmienną dotyczącą umarżanych

aktywów, powstałych w wyniku zainwestowania składek należnych w pierwszych dwóch latach okresu ubezpieczenia. Wysokość opłaty zmiennej stanowi równowartość łącznej wysokości opłat za prowadzenie rachunku, o których mowa w § 19 ust.3 pkt I, jakie byłyby pobrane od umarżanych aktywów, o których mowa w zdaniu poprzednim, gdyby były one utrzymane na rachunku do ostatniego roku trwania umowy ubezpieczenia, w którym ubezpieczony skończyłby 65 lat, nie dłużej jednak niż za 20 lat licząc od początku okresu ubezpieczenia. Wysokość opłaty zmiennej oblicza się z uwzględnieniem cen jednostek z dni umorzenia tych jednostek.

Stosownie do § 19 ust. 3 pkt I OWU Towarzystwo pobiera opłatę za prowadzenie indywidualnego rachunku, należną za każdy miesiąc prowadzenia indywidualnego rachunku. Wysokość opłaty jako odpowiedni procent wartości aktywów zgromadzonych na rachunku jest określona w załączniku nr I, Tabela opłat pkt 2a dla aktywów powstałych w wyniku zainwestowania składek funduszowych należnych w pierwszych dwóch latach okresu ubezpieczenia – opłata pobierana przez pierwsze 20 lat okresu ubezpieczenia. Wysokość opłaty określona w Załączniku nr I pkt 2a wynosi 0,75 % miesięcznie wartości aktywów powstałych w wyniku zainwestowania składek funduszowych należnych w pierwszych dwóch latach okresu ubezpieczenia. (OWU, k. 14-16)

Prowizja dla agenta w związku z zawarciem umowy z powodem wyniosła 3.395,40 zł.(specyfikacja rozliczenia, k. 57, pismo, k.58)

Umowa łącząca strony została rozwiązana z dniem 31 maja 2010r. na skutek złożenia przez powoda rezygnacji i zaprzestania opłacania składek. (pismo pozwanego do powoda, k. 17)

Pismem z dnia 20 kwietnia 2015r. pełnomocnik powoda wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 3.500 zł w terminie 7 dni od daty doręczenia pisma powołując się na to, że kwota ta została bezpodstawnie zatrzymana przez pozwanego jako tzw. opłata likwidacyjna, opłata za wykup. (pismo, k. 18)

Sąd ustalił stan faktyczny na podstawie przedłożonych przez strony dokumentów, których prawdziwość nie była kwestionowana. Sąd oddalił wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka I. S. oraz opinii biegłego aktuarusza ponieważ okoliczności, które miały być tymi dowodami stwierdzone nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia z przyczyn podanych poniżej.

Sąd zważył, co następuje:

Powód zawierał umowę z pozwanym przedsiębiorcą jako konsument. Zgodnie z art. 385¹ § 1 postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W myśl art. 385¹ § 3 k.c. niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Stosownie do art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny (art. 385² k.c.)

Podzielając wskazane w uzasadnieniu orzeczenia Sądu Najwyższego (I CSK 149/13) argumenty, stwierdzić należy, że umowa zawarta przez strony jest umową mieszaną z elementami klasycznego modelu umowy ubezpieczenia na życie i postanowieniami charakterystycznymi dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. Przewidziana umową ochrona ubezpieczeniowa ma jednak ze względu na sumę ubezpieczenia charakter symboliczny, dominuje więc aspekt kapitałowy uzasadniający pogląd, że cel umowy zakłada istnienie długotrwałego stabilnego stosunku prawnego łączącego strony w celu zgromadzenia jak najwyższego kapitału i wygenerowania możliwie najlepszego efektu ekonomicznego dla ubezpieczającego, co zapewnia także ubezpieczycielowi określone korzyści.

Kwalifikacja danego postanowienia wzorca jako określającego świadczenie główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. dokonywana być musi z uwzględnieniem całokształtu treści łączącego strony stosunku umownego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2015 r., III CZP 87/15). Za trafny uznać należy przyjmowany w orzecznictwie pogląd, w myśl którego w ramach umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym tzw. opłata likwidacyjna, pobierana od wartości wykupu wypłacanej w razie wypowiedzenia umowy przez ubezpieczającego, nie stanowi świadczenia głównego w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c., nawet w przypadku, gdy jako świadczenie takie kwalifikuje się wypłata wartości wykupu. Zapisy dotyczące wysokości opłaty związanej z wykupem nie kwalifikują się jako postanowienie określające świadczenie główne co pozwala na dokonanie oceny tego postanowienia w świetle przesłanek określonych w art. 385¹ § 1 k.c.

Postanowienia umowy łączącej strony nie były uzgodnione indywidualnie z powodem ponieważ nie miał na ich treść żadnego wpływu. Podpisał gotowy, przygotowany przez pozwanego formularz. Nie można podzielić stanowiska pozwanego, że powód przy zawarciu umowy otrzymał precyzyjną i pełną informację na temat wysokości opłaty związanej z wykupem. Jak każdy konsument, miał prawo do otrzymania pełnych, rzetelnych, niewprowadzających go w błąd i pozwalających na ocenę ryzyka informacji o cechach oferowanego produktu. Takie z powołanych zapisów OWU nie wynikają. Analiza treści § 22 i 19 OWU wskazuje, że informacje w nich zawarte zostały sformułowane w taki sposób, że wymagają większej niż przeciętnego konsumenta wiedzy w zakresie instrumentów finansowych. Ustalenie przez konsumenta wysokości przypadającego mu świadczenia wykupu jest niemożliwe, gdyż kwota, która zgodnie z tabelą jest wypłacana, nie jest znana w chwili podpisania umowy i właściwie znana jest dopiero w chwili wykupu. Nie pozwala to na ocenę ryzyka i podjęcie właściwej decyzji co do skutków podpisania umowy. Zapisy OWU muszą być precyzyjne i pozwalać konsumentowi w chwili zawierania umowy na ustalenie wysokości opłat związanych z wykupem i kosztów ponoszonych przez przedsiębiorcę.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 18 grudnia 2013 (I CSK 149/13) Sąd Najwyższy wskazał, że w postanowieniach badanego wzorca umownego nie ma jednoznacznego wskazania, iż opłata likwidacyjna służy pokryciu znacznych kosztów ponoszonych przez ubezpieczyciela w związku z zawarciem umowy, w tym kosztów akwizycji i prowizji pośrednika, a ponadto ma na celu zrównoważenie szczególnego prawa przysługującego ubezpieczającemu w postaci prawa wykupu. Takie więc ukształtowanie obowiązku nałożonego na konsumenta jest niezgodne z dobrymi obyczajami, wymagającymi lojalność przedsiębiorcy wobec konsumenta oraz jasnych i przejrzystych postanowień umownych bez zatajania jakichkolwiek okoliczności wpływających na prawną i ekonomiczną sytuację konsumenta w razie zawarcia umowy.

Powód zawierając umowę na pewno nie miał świadomości, ani też sam nie mógł wyliczyć, że zostanie obciążony kwotą np. prowizji agenta. Opłata związana z wykupem nie może polegać na obciążaniu powoda nieczytelnymi, w żaden sposób niezdefiniowanymi i niedającymi się zweryfikować kosztami wskazanymi przez pozwanego a mianowicie opłatami marketingowymi, opłatami związanym z zarządzaniem funduszem, prowizjami pośredników, opłatami manipulacyjnymi, itd.

Rażące naruszenie interesów konsumenta w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c. oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2013 r., I CSK 149/13).

Biorąc powyższe pod uwagę, należało uznać, że w okolicznościach sprawy niniejszej ustalenie wysokości opłaty związanej z wykupem zakwalifikować należy jako niedozwolone postanowienie umowne a przez to nie było ono wiążące w myśl art. 385 § 2 k.c. względem powoda jako konsumenta. Pobranie przez pozwanego kwoty 3.500 zł pozbawione było zatem podstawy prawnej.

Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Zobowiązanie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia ma charakter bezterminowy. Stosownie do art. 455 k.c. świadczenie z takiego zobowiązania powinno zostać spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Powód wezwał pozwanego do zwrotu świadczenia pismem z dnia 20 kwietnia 2015r. zakreślając termin 7 dni od daty doręczenia pisma. Zatem dopiero od tej daty rozpoczął bieg dziesięcioletni termin przedawnienia określony w art. 118 k.c. Zarzut przedawnienia zgłoszony przez pozwanego nie jest zatem zasadny.

Z przytoczonych względów orzeczono jak w sentencji na mocy art. 385¹ § 1 k.c. i art. 405 k.c. O odsetkach za opóźnienie orzeczono na mocy art. 481 § 1 i 2 k.c.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Z.

1. (...)

2. (...)